

«Αμφιτρυών 38»

ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ του Φεστιβάλ Αθηνών 1970 εδόθησε σε δύο παραστάσεις από τον γαλλικό θίασο ΧΟΥΜΠΕΡΤΥ ο «Αμφιτρυών 38», κωμωδία σε δύο μέρη του Ζαν Ζιρνάντου, κατά σκηνοθεσία Πιερ Φράνκ με καστ: Ζαν — Ντενί Μάλκλ.

Ο ΑΡΙΘΜΟΣ 38 διπλό στον τίτλο του έργου είναι, ενδεικτικός του ότι για τριακοστή ογδόη φορά ο Ζιρνάντου ξαναπλάσε για το θέατρο τον μύθο του «Αμφιτρυών» που πρωτοπαρουσιάστηκε το 200 π.Χ. από τον Λατινίο θεατρογράφο Πλάουτο, για να επαναληφθεί πολλές φορές μέχρι σήμερα με κυριότερες δημιουργίες τον «Αμφιτρυών» του Κάμοενς (1550), του Μολιέρου (1668), του Ντράιντεν (1690), του φον Κλάιστ (1807) και του Ζιρνάντου (1929) κι' άλλα τόσα ομώνυμα μελοδράματα.

Ο μύθος του «Αμφιτρυών» άνηκε στην σειρά των ερωτικών σκανδάλων τιτλοφόρων γυναικών που για να κρυφτούν έπλεθαν τον μύθο της παραληληνησης από τον Δία παρουσιάζοντο με διάφορες κάθε φορά μεταμορφώσεις. Στην περίπτωση του «Αμφιτρυών» το θάρρος του υποτιμημένου Δία ξεπεράσε κάθε προηγούμενο γιατί αντί να μεταμορφωθεί σε ζωο ή σε πουλί όπως συνήθιζε, παρουσιάστηκε σαν δίδης «Αμφιτρυών» και κοιμήθηκε «ουγκυικά» με την έναρτη «Αμφιτρυή» με καρπό την γέννηση του «Ηρακλή». Άλλ' αὖτις τη φορά ο σούζωνος δεν το έκαψε κι' έριξε την «Αμφιτρυή» στη φωτιά για να την κάψει. Ραγδαία όμως έσπυχε — σταλειμένη από τον Δία — την έσωσε και την ώδηγησε στην Κρήτη, όπου παντρεύτηκε τον Ραδάμανθ, γεννημένο από την Ευρώπη και τον Δία, που στην περίπτωση αυτή είχε μεταμορφωθεί σε ταύρο. Αυτή είναι η παραδοσιακή υπόθεση. Άλλα το επεισόδιο της αποκαλύψεως και τιμωρίας από τον «Αμφιτρυών», έχει αποσιωπηθεί από διάφορα θεατρικά έργα που στόχο τους έχουν να υπογραμμίσουν τα ερωτικά τεχνάσματα του Δία και την νελοιοποίηση του άσπαιμένου σούζωνου.

Το χαρακτηριστικότερο από τα γυρω στον «Αμφιτρυών» έργα είναι, αφεαλώς του Μολιέρου που το σκεφθηκε σαν αλληγορία καλακευτική για τον Λουδοβίκο 14ο και τον έρωτα του με την μαρκησία του Μοντεσπόν. 'Από την κωμωδία άλλωστε του Μολιέρου επικράτησε η μεταφορική σημασία του «ωσια» (που ήταν τότε το όνομα του άκαλουθου του «Αμφιτρυών») και του «Αμφιτρυών» με την σημασία του φιλόξενου οικοδεσπότη.

Ο ΖΙΡΝΑΝΤΟΥ, διπλωμάτης και μυθιστοριογράφος, μυστης και λατρης της αρχαίας Ελλάδας, άρχισε να γράφει για το θέατρο ύστερα από μία σταδιοδρομία είκοσι ετών στην παζογραφία (1909 — 1928) — σε ηλικία 46 ετών — και με την ευκαιρία της γνωριμίας του με τον Λευί Ζουδέ. Τον ίδιο χρόνο έγραψε για το θέατρο τον «Σίγκφρην» (1928) κι' εύθως άμέσως τον «Αμφιτρυών» (άνεδαμένα και τα δύο από τον Ζουδέ). 'Ανάμεσα στα δέκα έργα που ο Ζιρνάντου έγραψε για το θέατρο σε δεκάδι χρόνια (1928 — 1944) τα τρία είναι παρμένα από την αρχαία Ελλάδα. Ο «Αμφιτρυών 38» (1929), «Ο τρωικός πόλεμος δεν θα γίνει» (1935) και η «Ηλέκτρα» (1937). Η τε-

Του κ.

ΑΓΓΕΛΟΥ ΔΟΞΑ

Λευταία αυτή μαζί με τον «Αμφιτρυών» θεωρούνται τα δύο καλύτερα έργα του.

Τρελλά έρωτες, μένος ο Δίας, την φοράν αυτή με την «Αλκμήνη», έρχεται στη θηδα με δοληό του τον «Ερμή». Βρίσκουν μίαν άσπρη να στείλουν στον πόλεμο τον στρατηγό «Αμφιτρυών» και το ίδιο βράδυ ο «Ερμής» μεταμορφωμένος σε Ξωσία (τόν ακολουθο του «Αμφιτρυών») σφουρίζει στην «Αλκμήνη» το μυτικό ότι ο άφεντικός του «Αμφιτρυώνος» του απεκαλύψε πως κάθε βράδυ θα φεύγει από το στρατοπέδο και θάρκεται να κοιμάται μαζί της. 'Ετσι ο Δίας καταφέρνει να κοιμηθεί με την έναρτη «Αλκμήνη» κι' ο «Ερμής» διαδίδει πως την άλλη μέρα ο Δίας θ' αντικαταστήσει τον σούζων της «Αλκμήνης» στην κλίνη της. Η «Αλκμήνη» που την προηγούμενη βράδυ είχε κοιμηθεί με τον Δία δίχως να το καταλάβει, διαμαρτυρείται και θάζει στη θέση της την Λήδα, παλιά έρωμένη του Δία που μεταμορφωμένος σε κύκνο έκανε έρωτα μαζί της και γεννήθηκε η άρτια «Ελένη». Άλλα το βράδυ εκείνο αντί του Δία ηρθε ο ίδιος ο «Αμφιτρυών» κι' η «Αλκμήνη» στο σκοτάδι, δίχως να τον αντιληφθεί τον ώδηγησε στην Λήδα. Η προσπάθεια αυτή της «Αλκμήνης» να διαφυλάξει με κάθε τρόπο την αυγυμική πίστη της σγκινέει τον Δία που, μία και ικανοποίησε την έρωτική του επιθυμία χωρίς να γίνει αντιληπτός ούτε από την «Αλκμήνη» ούτε από τον «Αμφιτρυών», κρατάει κι' ο ίδιος το μυτικό διαλάυντας την άκρα έκτιση του προς το ανδρόγυνο.

ΤΟ «ΕΥΤΥΧΕΣ ΤΕΛΟΣ» στο έργο του Ζιρνάντου, άποφεύγει την δραματικό-

τητα της παραδοσιακής τιμωρίας της «Αλκμήνης» αλλά και την συμπλοκή του «Ερμή» με τον Ξωσία και την σύγκρουση της ταυτότητας του Δία και του «Αμφιτρυών» από τον θεατή, σκηνές που υπογραμμίζονται στον Πλάουτο και τον Μολιέρο. 'Εκείνο που χαρακτηρίζει το έργο του Ζιρνάντου είναι η σατυρική διάθεση, όχι μόνο η διασκεδαστική αλλά και η φιλοσοφημένη — όπως η διακριτική του πολιτισμού για το ότι ο πόλεμος εδραϊώνει την έλευθερία, την ισότητα και την άδελφωσύνη ή ο διάλογος «Ερμή — Δία», για το ποιά είναι η διαφορά ανάμεσα στις αντίληψεις των θεών και των ανδρών ή η συμπεριριτολογική επιθυμία των θεοδών να παραβλέψουν την άτιμωση φτώνει να γεννηθεί στον τόπο τους ένας ήμιθεος κλπ. — 'Επί πλέον μια λεπτότητα λόγου, ένας πνευματικός σπινθηρισμός, και μία εύστοφία επισημώσεων, χαρακτηρίζουν ιδιαίτερα τον «Αμφιτρυών 38».

Η ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ του Πιερ Φράνκ δρέθηκε στην ανάγκη να προσαρμοσθεί σ' έντελώς ιδιαίτερες συνθήκες δημιουργημένες από το ανέδραμα του έργου στον χώρο του «Ηρώδειου», σ' ένα περιβάλλον με έκταση και δίχως σκηνία. 'Εξοικονόμησε την κατάσταση αυξάνοντας την κίνηση και δημιουργώντας ένα τόνο ήδονικής θερμότητας με το εσωτερικά φωτισμένο τούλι, κρεμασμένο σαν κουρτίνα, που κρύβει και μαζί αποκαλύπτει, πάνω σ' ένα σχηματικό παράθυρο. Το μειονέκτημα σημειώθηκε μόνο στα φωτιστικά και ιδιαίτερα εκεί που το φως πρέπει να χαμηλώσει για να κρύψει την πραγματικότητα.

Στον ρόλο του Δία ο Ζαν Πις μπορεί να μην εναρμόνισε την παραδοσιακή μορφή του θεού που κινεί τα νηφά και τους κεραυνούς, έδωσε όμως το εσωτερικό περιεχόμενο του ερωτολήπτου θεού στις κρίσιμες στιγμές της έρωτικής του δίψας και της άνησυχίας του, ολοκληρωμένος από την συνεργασία του «Ερμή» που με πολύ μπρίο αποδόθηκε από τον Ζακ Τόγια.

«Αλκμήνη», η Ζενεβιέβ Καζίλ, παρ' όλη την λεπτεπίλεπτη εμφάνισή της, δημιουργήσε πισιατά τον χαρακτήρα της έρωτευμένης και άφοωμένης σούζων με άναλγη ανταπόκριση του «Αμφιτρυών» που αποδόθηκε από τον Ρομπέρ Κιμής.

Πολύ καλά χαρακτηρισμένα απέδωσε τον ρόλο του πολιτιστού ο Ζαν — Κλώντ Παλκοδσκι και το ίδιο έπος ο Ουμπέρ Κλανέ στο ρόλο του Ξωσία. Μία μικρή δημιουργία η Κλώντ Πασκίε στο ρόλο της Λήδας. 'Ανοφέρω επίσης τον Ζαν — Σιμόν Πρεβό («Αλκμήνη») και την Μαντλέν Κλερβάν («Αλκμήνη»).

Τα καστ του Ζαν — Ντενί Μάλκλ ήταν σύμφωνα με το νέο πνεύμα απόδοσης της αρχαιοελληνικής ενδυματολογίας. Μονή επιβύλαση το ντύσιμο του «Ερμή».